

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Voorbij oud en nieuw

Paradigmaverandering in de vrijgemaakte kerken? 2

In het laatste 'kerkelijk leven' uit 2007 besprak ik een analyse van de veranderingen binnen de Gereformeerde kerken. Die staat in het rapport aan de synode van deputaten 'dienst en recht'.

Dat zijn de deputaten die zich bezig houden met knelpunten rond het ambt van predikant. Zij presenteren een lijst van 22 punten van verandering van 'oud' naar 'nieuw'. Daarin doen zij soms interessante waarnemingen maar bieden zij geen onderbouwing. Dat maakt de status van hun inzichten problematisch. In dit artikel ga ik nadrukkelijker in op de analyse zelf.

A.L.Th. de Bruijne ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - A.L.Th. de Bruijne Voorbij oud en nieuw	211
Meditatief - P. Schelling Het heilig Godslam: mens onder de mensen	217
Wandelen met God - B. Luiten 'Ik wil als Christus voor je zijn'	218
Achtergronden - G. Riemer Hoe gebruikt de Geest het Woord?	220
Woord - A.N. Hendriks Ben ik nog altijd uit op elk kwaad?	223
Lied van de week - J. Smelik Gereformeerd Kerkboek 51	226
Uit de kerken, Persberichten	

Softies

Deputaten geven herhaaldelijk eenzijdige typeringen van zowel 'oud' als 'nieuw'. Ik geloof er bijvoorbeeld niets van dat wij vroeger een domineeskerk waren, ten koste van het algemeen priesterschap van de gelovigen. Ik herinner mij teveel krachtige ouderlingen die meer indruk maakten dan sommige dominees. En in de breedte van de vrijgemaakte 'zuil' waren ook veel anderen dan dominees actief. 'Gewone gemeenteliden' waren thuis in Bijbel, kerkelijk leven en samenleving en droegen allerlei verantwoordelijkheden met het oog op Gods koninkrijk. In sommige opzichten hing het toen juist minder van dominees af dan vandaag. Natuurlijk, in de kerkdiensten bestond weinig inbreng door anderen. Maar dat is in veel gemeenten nog zo. De tekening door deputaten toont hoogstens één kant van de zaak.

Omgekeerd denk ik 'was het maar waar' als deputaten beweren dat kerkenraden vandaag gewoon beleid maken 'al maken ze het velen daarmee niet

naar de zin'. Ik krijg op dit punt regelmatig signalen uit de kerken. Helaas zijn er ook vandaag besluiteloze, aarzende en bange kerkenraden. Wie garandeert dat straks alle kerkenraden 'nieuw' zijn?

Selectief is ook de stelling dat wij vandaag sterk op het gevoel gericht zijn, met emotionele kerkdiensten en accent op de persoonlijke band met Christus. Ik kan citaten geven uit de eerste jaren na de Vrijmaking waarin die persoonlijke band aan Christus ook benadrukt werd, door stevige voorgangers, geen softies! Bovendien bestaan er ook vandaag veel kerkdiensten waarin je gevoel niet bereikt wordt. En er klinken ook reserves bij de aandacht voor het gevoel. Niet alleen bij mensen die - in de schematiek van deputaten - nog wat achterlopen in de gang van oud naar nieuw. Van cultuurwetenschapper tot psychiater kun je kritische kanttekeningen krijgen. Ook binnen de hulpverlening hebben de jaren '60 en '70 alweer plaatsgemaakt voor meer cognitieve benaderingen. Jongere intellectuelen en studenten hebben het soms alweer gehad met de evangelische gevoeligheid in hun gemeente.

de tekening door deputaten toont hoogstens één kant van de zaak

Ook heb ik vragen bij de stelling dat de Generale Synode vroeger een 'reactief instituut' was 'dat via gedetailleerde voorschriften centraal aanstuurt, met een uniformerend effect'. Binnen de vrijgemaakte traditie heeft het altijd geschuurd tussen kerkverband en plaatselijke kerk en wisselden de accenten soms per synode. Tot uniformering kwam het pas na de breuk in de jaren '60 en eigenlijk pas rond 1978. Intussen bleef de tegenstroom ondergronds bestaan en begon deze zich zowel rechts als links spoedig weer te roeren.

De manier waarop de deputaten de 'nieuwe' visie op de relatie tussen kerk en samenleving beschrijven, verraadt gebrek aan inhoudelijke kennis. 'Nieuw' betekent voor hen namelijk dat wij nu meer zoeken naar waarden die we delen met niet-christenen om zo de boel bij elkaar te houden. Waarom zou dit nieuw zijn? Dit is het oude 19e eeuwse alternatief voor kerkelijk theocratisch denken. Het vormt vandaag één van de vijf à zes benaderingen van de verhouding tussen kerk en samenleving onder westerse christenen. Recentere benaderingen zijn juist veel kritischer over die zoektocht naar gemeenschappelijke waarden. Echt 'nieuw' zijn opvattingen over 'postmoderne theocratie' en de opvatting dat de kerk als een alternatieve tegencultuur publiek *anders* moet zijn. Die visie kent zelfs raakvlakken met de 'oude' vrijgemaakten...

Gunnen

Nu stellen deputaten dat zij hun vergelijking tussen 'oud' en 'nieuw' niet als waardeoordeel bedoelen. Zij noemen de ontwikkeling 'arbitrair'. 'Oud' is niet slecht, en 'nieuw' niet goed. Het gaat hen om een 'paradigmaverandering'. Wat je er ook van zou willen vinden, je kunt er niet omheen dat het oude plaatsmaakt voor iets nieuws. Toch proef ik in sommige typering van 'oud' en 'nieuw' wel waardeoordelen. Deputaten kunnen niet verbergen dat ze het nieuwe beter vinden. We hoorden al over een 'domineeskerk, voor een groot deel ten koste van het alge-

meen priesterschap van de gemeenteleden'. Daartegenover staat 'openheid' om andere taken dan de ambten in de gemeente een officiële plek te geven. Ook herinner ik aan hun typering dat onder het oude paradigma kerkenraden hun toevlucht namen tot 'een kleurloos beleid waarbij op safe gespeeld werd'. Vandaag beseffen kerkenraden juist dat zij 'de verantwoordelijkheid hebben beleid te maken'. Wie wil er nu kleurloos op safe spelen? Je verantwoordelijkheid onder ogen zien, is daarentegen altijd goed!

Veelzeggend is ook het woord 'gunnen'. Vaker dan vroeger worden volgens deputaten vandaag huwelijken van anders-kerkelijken, doopleden en samenwonenden bevestigd. Maar dat stellen zij vast met een opvallende positief gekleurde woordkeus. We lezen: kerkenraden gaan er toe over zo'n bevestiging al meer aan zulke mensen te 'gunnen'.

Van mij mogen deputaten verschillende van hun 'nieuwe' punten beter vinden dan de 'oude' tegenhanger. Regelmatig ben ik dat met hen eens. Toch gaat er iets mis als je daarbij suggereert dat je een objectieve verandering beschrijft die niet principieel geladen is. Ongetwijfeld onbewust gebruiken zij daarmee een logica, die in westerse samenlevingen gangbaar geworden is.

Paradigma?

Die logica zit vast aan het woord 'paradigmaverandering', waarmee deputaten de verschuivingen binnen de vrijgemaakte kerken typeren. Dat woord 'paradigma' is een modewoord. Het stamt uit de wetenschapsfilosofie maar drong binnen in allerlei andere verbanden. Bij mijn promotie in Leiden in oktober 2006 verdedigde ik de volgende stelling: *Het conservatief gekleurde paradigma-begrip van Thomas Kuhn wordt tegenwoordig vooral te onpas gebruikt door mensen die iets op enig terrein over een andere boeg willen gooien.*

Een paradigma is oorspronkelijk een kader van theorieën en opvattingen dat zo vanzelf spreekt dat je het niet eens door hebt. Al je onderzoek verricht je binnen dat raamwerk. Stuit je op problemen die je met bestaande theorieën niet kunt oplossen, dan probeer je toch een uitweg binnen het paradigma te vinden. Zelfs als dat niet lukt, houd je nog vast aan het bestaande kader. Pas als de problemen te groot worden, klapt het paradigma ineens om. Het komt tot een omwenteling, een revolutie en er ontstaat een nieuw kader van andere opvattingen.

Dit begrip wordt vaak misbruikt. Mensen vinden het tijd om te breken met gangbare meningen of patronen. Ze vermijden het debat en de discussie daarover en presenteren zonder meer een alternatief. Dat legitimeren zij vervolgens door te spreken van een 'paradigmaverandering'. Tussen botsende paradigma's onderling is namelijk nauwelijks gesprek mogelijk. Niet een discussie maar een keuze beslist erover binnen welk paradigma je werkt. En op een gegeven moment is het nieuwe paradigma zo dominant dat niemand er meer onderuit kan.

In dit gebruik van het begrip 'paradigma' zit vaak de suggestie opgesloten dat we te maken hebben met iets onvermijdelijks. Het ene paradigma typeer je als 'gangbaar' of 'oud', het andere als 'nieuw'. Alleen daardoor al heb je het pleit gewonnen en de discussie beslist zonder hem te voeren. Wat oud is, gaat voorbij. Wat nieuw is, heeft de toekomst. Wie in zo'n situatie toch zou willen vasthouden aan dit 'oude', plaatst zichzelf buiten de onvermijdelijke ontwikkeling van de geschiedenis.

zonodig tegen heug en meug: ook ú bent op weg van oud naar nieuw!

Dit retorische misbruik van het paradigmabegrip is wijd verbreid in onze samenleving. Ik heb daar in verband met mijn promotie destijds een klein onderzoekje naar gedaan. Je vindt het van managementtrainingen tot bedrijfsreorganisaties, van onderwijsvernieuwingen tot politieke bewegingen, en van hulpverlening tot cultuur-analyse.

Ook ú

Ook de manier waarop deputaten het begrip hanteren is verkeerd en gevaarlijk. In het vorige artikel constateerde ik dat zij zowel voor 'oud' als voor 'nieuw' geen onderbouwing bieden. In dit artikel ontdekten we dat hun formuleringen duidelijke voorkeuren verraden. Ook bij hen vervangt dus het mythische begrip 'paradigma' de inhoudelijke verantwoording en discussie. En ook zij construeren zo een dwingende logica: of je nu wilt of niet, je moet wel mee met deze beweging van oud naar nieuw. Wie dat niet doet, heeft maar geen andere visie waarover je een stevig debat zou kunnen aangaan. Nee, die verzet zich tegen een onherroepelijk historisch proces. Deze aap komt uit de mouw als deputaten het bestaan om alle kerkleden en dominees dit proces in de maag te splitsen. Zij schrijven namelijk dat *iedereen* zich wel ergens op deze lijn van oud naar nieuw bevindt. Bij de eisen die je voortaan aan predikanten moet stellen, hoort volgens hen ook zelfinzicht op dit punt. Je moet als dominee van jezelf door hebben waar jij ergens zit op deze lijn van oud naar nieuw. Heb je dat niet of wil je dat niet, dan kun je geen goede dominee zijn. De één is verder, de ander minder ver, maar van niemand in de kerken kan gezegd worden dat hij of zij buiten deze paradigmaverandering staat. Zonodig tegen heug en meug moeten alle vrijgemaakten zich door deputaten laten herdefiniëren: ook ú bent op weg van oud naar nieuw!

Retro

Als we het dan toch hebben over het kennen van je eigen tijd en cultuur, dit is de logica van het progressivisme. Deze denktrant leunt op de geschiedenis. Die geschiedenis wordt gezien als een voortschrijdend proces. Centrale aanduidingen daarbij zijn de begrippen 'oud' en 'nieuw'. Wat oud is, moeten we achterlaten in de geschiedenis. Wat nieuw is, heeft de toekomst. Het proces valt niet te keren. De boodschap van deze progressieve logica is altijd: wees er op tijd bij, pas je aan, ga met je tijd mee. Bij de tijd zijn wordt zo een doel op zichzelf. Sinds de jaren '60 domineerde deze logica westerse samenlevingen. Sinds de jaren '80 dringt zij ook in de kerken op. De naam van een blad dat enige tijd onder ons verscheen, vormde daarvan een symptoom: *Bij de Tijd*. Maar vandaag staat juist deze logica in onze samenleving heftig ter discussie. Zowel de progressieve sociaaldemocratie als het progressieve liberalisme staan onder druk. En in de kerken is moderne theologie juist 'uit'. In plaats daarvan wisselt de progressieve logica vandaag stuivertje met haar onvermijdelijke tegenhanger: het conserva-

tisme. Dat zoekt geen redding in voortgang en aanpassing maar in het verleden of in een stilstaand heden.

Deputaten maken hun eigen criterium niet waar. Zij lopen zelf alweer achter. Als ze iets meer gedaan hadden aan cultuuranalyse en ook binnen de vrijgemaakte kerken iets empirischer te werk waren gegaan, hadden ze namelijk ook daar dit nieuwe conservatisme opgemerkt. Ook binnen de vrijgemaakte kerken bestaat geen eenduidige progressieve beweging van oud naar nieuw. Nogal wat jongeren zijn bijvoorbeeld kerkelijk 'retro'. Verschillende punten die deputaten als 'oud' wegzetten, blijken hen soms te boeien en aan te trekken.

Babyboomers in midlifecrises

Zou er in de analyse van dit deputatenrapport misschien ook sprake zijn van enige projectie? Het zijn in onze kerken vooral de 50-ers en 60-ers, en in mindere mate de 40-ers, die een grote overgang hebben beleefd. Herhaaldelijk verbaas ik mij over de ommezwaai die velen van die generaties maken rond punten waarvoor zij vroeger op een massieve manier pal stonden. Ineens blijken ze er anders over te denken. In hun eigen beleving maakten zij een gang van oud naar nieuw.

Juist deze generatie is getalsmatig in de meerderheid en bezet momenteel de sleutelposities. Dat is in de samenleving zo. Het speelt bijvoorbeeld een grote rol in de retoriek van het 'nieuwe' oud worden. De Lange heeft laten zien hoe dit is bedacht door 'babyboomers' die nu hun eigen oude dag zien naderen en hun jeugdideaal van de jaren '60 daarop projecteren. In de kerk is volgens mij precies zo iets aan de hand. Ook daar construeren de babyboomers de kerk die past bij de specifieke weg die zij hebben afgelegd. Sommigen van deze generatie hebben altijd een zekere tik van de jaren '60 meegedragen. Ik weet dat omdat het voor een belangrijk deel ook voor mijzelf geldt, al ben ik iets jonger. Deze mensen zien vandaag in de kerk eindelijk mogelijk worden waar ze vroeger al voor waren. Zij moeten oppassen voor een soort latente 'eeuwige progressiviteit', waardoor je het zicht op de echte wereld van dit moment juist kwijt kunt raken. Veel anderen van deze generatie hebben hun culturele puberteit op latere leeftijd alsnog doorgemaakt. Zij lopen het gevaar deze hoogst specifieke ontwikkelingsgang nu op alles en iedereen om hen heen te projecteren. Omdat zij getalsmatig in de meerderheid zijn, dreigen zij een hele kerk daarmee te belasten.

nogal wat jongeren zijn bijvoorbeeld kerkelijk 'retro'

Ik vraag echter verschoond te mogen blijven van de persoonlijke problematiek van een generatie die ooit zelf in extremen dacht en handelde, daarvan terugkwam en daarmee nu iets moet. Waarom moet deze persoonlijke of generatiegebonden verandering geprojecteerd worden op de hele kerk? Ik (als 40-er) heb al nooit in zulke extremen gedacht en ben daarom ook niet 'paradigmatisch' veranderd sinds ik bewust eigen meningen vorm en keuzes maak. Dat geldt zeker voor mensen uit de leeftijdsgroepen onder mij. Waarom moeten we jongeren belasten met de midlifecrises van mensen die deputaatschappen bevolken of aan andere touwtjes trekken? Laat nieuwe generaties de ruimte om vandaag zelf een bijbelse weg te zoeken, zon-

der de ballast van begrippen als oud en nieuw. Laat ze zonodig 'nee' zeggen tegen wat deputaten 'nieuw' noemen, en 'ja' tegen wat deputaten vanuit hun specifieke levensgeschiedenis als 'oud' ervaren. Wij moeten deze schematiek van 'oud' en 'nieuw' voorbij.

Debat

Dat betekent dat het wel over de inhoud moet gaan. Wie kiest voor 'paradigmaverandering' als kader ontloopt daarmee vaak een inhoudelijke verantwoording. Ook dat signaleer ik bij velen die vandaag andere visies aanhangen dan vroeger. Zonder enige uitleg blijken ze er plotseling anders over te denken. Dat veranderen zonder verantwoording werken deputaten onbedoeld in de hand als ze hun paradigmaverandering 'arbitrair' noemen. Als oud noch nieuw goed of fout zijn, is verantwoording inderdaad niet nodig. Dan kun je gewoon meegaan met de onvermijdelijke gang van de geschiedenis. Inhoudelijk debat tussen oud en nieuw heeft dan zelfs weinig zin. Al was een 'oude' mening nog zo goed, 'zij kan vandaag gewoon niet meer'. En al lijkt een nieuwe gewoonte je eigenlijk niets, 'je houdt het toch niet tegen'. Ik zie heel wat mensen vandaag gevangen zitten in dit soort 'procesdenken'. Soms gaan ze met een zekere onwil en onrust op den duur toch maar overstag.

Volgens mij is er echter geen enkele reden waarom de oude dingen die deputaten noemen niet meer zouden kunnen en de nieuwe onvermijdelijk zijn. De vraag is alleen of je het ermee eens bent of niet. Ik zei al dat ik met meerdere van de 'nieuwe' punten die deputaten signaleren, zelf instem. Maar ik beseft dat anderen het anders zien en zoek met hen een echt gesprek. Ik ben vuurbang voor kerkelijke manoeuvres waarin bepaalde visies op grond van een progressieve logica al bij voorbaat onschadelijk worden gemaakt.

Neem bijvoorbeeld de waarnemingen van deputaten rond de tucht. Volgens hen keken we daarbij vroeger vooral naar de norm en naar het risico van zonde voor de gemeente als geheel. Nu proberen we mensen zelf dichter bij de norm te brengen en oefenen we daarom soms geen tucht waar het vroeger wel gebeurde. Is dit een onvermijdelijke paradigmaverandering? Ik heb zelf ook vragen rond de praktijk van de tucht en neig in de richting van 'nieuw'. Tegelijk zie ik terdege die twee andere belangen. Tucht wil ook de bijbelse boodschap over de zonde hooghouden én de doorwerking van zonde in de gemeente stuiten. Ik kan daarom begrijpen dat de één meer het ene en de ander meer het andere accent zet. In mijn eigen softere aanpak herken ik als ik eerlijk ben ook wel wat jaren '60 invloeden. Tegelijk zie ik jongeren in de kerk soms doorpakken op een manier waar Verdonk nog wat van kan leren. Dat vind ik riskant maar ik herken het wel als zeer eigentijds. Rond de tucht is geen onvermijdelijk historisch proces aan de orde. Er speelt een oud en tegelijk altijd weer nieuw verschil in accent, waarin meerdere visies en posities met elkaar in debat gaan.

Predikanten

De analyse van deputaten kan tenslotte hun eigen werk binnen de kerken schaden. Als een predikant in problemen raakt, zou hij zich door deputaten gediagnosticeerd kunnen voelen als iemand die de ontwikkeling van oud naar nieuw niet doorheeft en weigert onder ogen te zien waar hij zichzelf op die lijn bevindt. Zo'n predikant kan

gemakkelijk denken dat zijn visies niet meer mogen bestaan zonder dat daarover een inhoudelijk debat plaatsvindt. Hij kan zich gemanipuleerd voelen om op te schuiven van oud naar nieuw, wil hij verder kunnen. Wat in de relationele sfeer ligt, trekken deputaten met hun analyse onbedoeld zelf naar iets inhoudelijks. Ik weet van zeer nabij hoe schadelijk dat kan zijn.

Deputaten hadden het doel dat zij beogen ook kunnen bereiken langs een eenvoudiger en zuiverder route.

waarom moet deze persoonlijke of generatiegebonden verandering geprojecteerd worden op de hele kerk?

Je mag van predikanten vragen dat zij hun tijd en cultuur kennen en beseffen in wat voor context hun gemeentelieden leven. Maar beseft dat die tijd en cultuur veelvormiger zijn dan deputaten suggereren en promoveer verschil in visies en standpunten niet tot verschil in cultuur. Predikanten die hun cultuur kennen, kunnen vervolgens in beginsel 'oude' én 'nieuwe' standpunten innemen of zich zelfs bij geen van beide thuis voelen.

Je mag van predikanten ook vragen dat zij zichzelf kennen, ook in diepere mechanismen van hun persoonlijkheid en gedrag. Soms blijken standpunten en praktijken op een schadelijke manier verweven te zijn met iemands eigen psychische structuur. Dat geldt overigens voor oude en nieuwe standpunten. Dat kan veel schade veroorzaken in het optreden van predikanten.

En je mag van predikanten verlangen dat ze op een respectvolle manier kunnen omgaan met mensen en visies die anders zijn. Daarbij houdt respect geen eindeloze tolerantie in, maar kan het ook tot uiting komen in een discussie of zelfs een botsing. Deze eis is niet specifiek 'nieuw'. Zij hoorde ook vroeger bij een schriftuurlijke ambtsethiek. Als zij vroeger minder gewoon geweest zou zijn, moeten we niet alleen maar zeggen dat het nu 'anders' geworden is. Nee, dan moeten we in het verleden zonde constateren. Wat wel nieuw is, is de toegenomen pluraliteit in de samenleving, en tot op zekere hoogte ook in de kerk. Dat geeft aan de eis van een respectvolle omgang een specifieke kleur. In die plurale context heb je daarom als predikant inzicht nodig.

Daarom eindig ik zoals ik het vorige artikel begon. Predikanten moeten inzicht hebben in de toegenomen pluraliteit om vandaag te kunnen functioneren. Dat ben ik helemaal met deputaten eens. Maar bij die constatering hadden ze het moeten laten. Want nu dreigt hun onhoudbare kerkelijke cultuuranalyse hun goede doel te door kruisen.

Volgende week hoop ik in een derde Kerkelijk leven nog wat verder door te denken over de veranderingen in de vrijgemaakte kerken naar aanleiding van het boek *Vrijgemaakte vreemdelingen*.

Dr. Ad de Bruijne is docent aan de Theologische Universiteit te Kampen en eindredacteur van dit blad.

Het heilig Godslam: mens onder de mensen

‘Daar is Hij...’ Johannes 1:29a

P. Schelling ■

‘Er kwam iemand die door God was gezonden; hij heette Johannes.’

Typisch de eenvoudige taal van Johannes, de evangelist, waarmee hij grote dingen neerzet: de start van het optreden van de Doper, de voorloper van de Messias (1:6). En vervolgens beschrijft hij als in een dagboek een week waarin ook de Heiland verschijnt en de voorgrond van het toneel van zijn heraut overneemt (1:19-2:11).

Het begint met een dag discussie (19-28) met de controleurs uit de stad: priesters en Levieten namens de autoriteiten (‘Joden’) in Jeruzalem (19), en ook een deputatie uit de kring van de Farizeeën (22). Ze willen weten wie het toch is die - zo weten we uit de andere evangeliën - zoveel volk trekt daar bij de Jordaan. Na wat heen en weer vragen en spreken zegt de Doper ineens: ‘Ik doop met water, maar in uw midden is iemand die u niet kent, die na mij komt...’ Johannes kende Hem al, zegt hij later (31vv), maar in de kring, voor de omstanders is Hij nog een onbekende.

Tot Hij de volgende dag ineens verschijnt. Hij komt echt als het ware van achter de coulissen het toneel op. Met opzet: Hij laat zich zien. En Hij laat de Doper zeggen: ‘Daar is Hij... Hem bedoelde ik, zoals Hij mij was aangewezen bij zijn doop in de Jordaan.’ (33)

Dat was wat geweest, een week of zes geleden - vóór zijn veertig dagen in de woestijn immers (Matt. 3:13vv). De mensen hadden in de rij gestaan om gedoopt te worden door Johannes. Ook Hij was uit Nazareth Galilea naar de Jordaan gekomen. En ineens had Hij daar gestaan voor Johannes. Tot diens grote schrik, want Hij wist wie het was. Hij had nog geprobeerd Hem tegen te houden: ‘Ik zou door U gedoopt moeten worden, en dan komt U naar mij?’ Johannes bedoelde: dit is toch de omgekeerde wereld, Heer? Maar het antwoord was helder geweest: ‘Laat het nu maar gebeuren, want het is goed dat we op deze manier Gods gerechtigheid vervullen.’ De Zoon van de Vader was gekomen om Mensenzoon te worden. Dus: in de rij staan voor het badwater van schuld en boete, genade en vergeving. En zo de omgekeerde wereld weer recht te zetten voor God.

En toen dat gebeurde, toen was de hemel open gegaan, de duif was op Hem neergestreken en de stem van de Vader had geklonken: ‘Dit is mijn geliefde Zoon, in Hem vind Ik vreugde.’ Want in Hem zie Ik de dingen weer recht voor Mij staan en het leven weer opbloeien.

Dat was wat geweest daar! En nu is Hij er weer, na veertig dagen woestijn. Je zult het Hem misschien wel hebben kunnen aanzien, die barre weken. Maar toch: ‘Daar is Hij weer...’, zegt Johannes. Hij kwam weer langs om nadrukkelijk gezien en aangewezen te worden.

Zo openlijk en zo duidelijk. Gewoon mens onder de mensen. Je zou zeggen: waarom hebben ze Hem toch niet aanvaard? Dat zouden wij toch...

O ja?

We hebben net weer Advent en Kerst achter de rug. Kaars voor kaars hebben we genoten van het evangelie van dat bijzondere Kind van God. Maar nu gaan we weer luisteren naar het ‘gewone’ verhaal van zijn Persoon en zijn werk. Het zal van kwaad tot erger gaan, van kribbe naar kruis!

En let maar op: dan kan het maar zo weer een forse drempel zijn dat Hij ‘maar’ Mens onder de mensen was. Want dat demonstreert onze diepe ellende en Gods unieke ingreep. Niet voor niets zal Hij eens gaan zeggen: ‘Gelukkig is degene die aan Mij geen aanstoot neemt!’ (Matt. 11:6).

Ds. Pieter Schelling is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te 's-Hertogenbosch.

'Ik wil als Christus voor je zijn'

wandelen met God

Als Christus zijn, kun je dat?
Mag je dat wel zeggen en zingen?
Of is dat grenzeloze hoogmoed?

B. Luiten ■

Kwestie

Ik herinner mij van vroeger, en toch ook weer niet zo heel lang geleden, een interessante kwestie. Emotioneel liep het hoog op. Want het ging over de viering van het avondmaal, over het ontvangen van brood en beker uit de hand van de Heer.

Er waren gemeenteleden die daarom, aan tafel gezeten, de beker niet wilden ontvangen uit de hand van degene die naast hen zat. Want zo gebeurde dat wel eens. Maar dat was niet goed, vonden zij. Die broeder of zuster diende de beker terug op tafel te zetten, zodat de ander hem zelf van de tafel kon pakken. Zo ontving je de beker uit de hand van de Heer, en niet uit de hand van een mens.

Nu, enkele jaren later, komt deze kwestie wellicht wat schimmig over. Hebben mensen zich hier werkelijk druk over gemaakt? Je kunt je verbazen.

Toch ligt er ook iets diepers in. In hun ijver het avondmaal zo heilig mogelijk te beleven, ontging deze mensen een wezenlijk element. Namelijk, dat Christus, om hen de beker aan te reiken, Zich bediende van de hand van die broeder of zuster.

Op dat moment was die mensenhand als de hand van Christus.

Kritiek

Op forum.gkv.nl is een hele discussie gevoerd over het lied 'Ik wil als Christus voor je zijn'. Allerlei oordelen komen langs. Het lied zou getuigen van hoogmoed, het zou ook horizontalistisch zijn, 'mensgericht' en zo. Iemand schreef dat hij er gefrustreerd van werd, alsof hij als Christus zou kunnen zijn. Een ander laat weten dat het ook niet goed is om (zoals er staat) 'in elkaar houvast te vinden', want dat kan alleen in de Heer. Terwijl een derde keihard oordeelt over het zinnetje 'Ik zal Christus' licht ontsteken, als het duister jou omvangt'. De kritiek is: kunnen wij zelf Christus' licht uit en aan doen?

Nu gaat het mij niet om een lied, om dat door dik en dun te verdedigen. Maar als aan de har-

tenklop van het christelijk geloof wordt geraakt, kom ik in beweging.

Vanwaar al deze kritiek? Hoe verstaat men dan Schrift en belijdenis?

Deze vraag is te meer belangrijk, omdat dit lied (*Opwekking 378*) op de nominatie staat om vrijgegeven te worden voor gebruik in de eredienst.¹

Beeld van God zijn

Aan de ene kant kan ik wel begrijpen, dat men even met de ogen knippert als deze woorden als lied verschijnen. Dat is nogal een belofte: 'Ik wil als Christus voor je zijn'. Die zing je niet zomaar even weg.

Aan de andere kant is het juist prima om je bewust te zijn dat je iets heel groots op je lippen krijgt. *Dit is uit God*. Het raakt aan het begin en aan het herstel van ons leven.

God schiep ons 'als zijn evenbeeld' (Gen. 1:27). Daar staat het. Zo zijn we bedoeld. *Om te zijn als Hij*.

Nu kan dat 'als Hij' taalkundig gezien op twee manieren worden opgevat: in de betekenis van 'gelijk aan' óf 'gelijkend op'. Uiteraard is de tweede betekenis bedoeld. We zijn geen goden, we zijn niet aan God gelijk. Maar we dragen zijn beeld, *we laten Hem zien*. In die zin zijn we 'als Hij'.

Dit is geen bijkomstigheid. *Op die manier zijn we mens*. Heel ons bestaan is getypeerd door het weerspiegelen van wie God is. Zoals de maan het licht van de zon weerkaatst. Zonder zon is de maan niets. Zo is de mens zonder God niets.

Dat geeft precies aan wat er is gebeurd bij de zondeval. Het was alsof de maan verder wilde zonder de zon. Daardoor werd het volslagen donker op aarde en duister in de harten. Mensen dragen niet langer het beeld van God maar van de mens (Rom. 1:23). Een uitzichtloos bestaan, van kwaad tot erger.

In die duisternis verscheen Jezus als het Licht. Als onze zonsopgang vanuit de hemel (Lukas 1:78). Hij verdrijft de schaduwen uit ons leven. We worden genodigd om in het licht te komen en ons te laten reinigen (1Joh. 1:7). 'De duisternis

wijkt, het ware licht schijnt, dit is werkelijkheid in Jezus' leven én in uw leven' (1Joh. 2:8). Op die manier worden we opnieuw uit God geboren. Wie rechtvaardig leeft, laat God zien (1Joh. 2:29). Evenals hij die liefheeft (1Joh. 4:7). Door zijn Geest leert God ons opnieuw bij Hem te beginnen in ons denken en doen, in ons verlangen en liefhebben. *We mogen Hem weer laten zien!* Jezus is het stralende licht, wij zijn de kandelaar (Opb. 1:20c).

Worden als Jezus

Daarom belijden wij, dat 'Christus ons niet alleen met zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, maar ons ook door zijn Heilige Geest *vernieuwt tot zijn beeld*' (HC zondag 32). Daar staat het. *Om te zijn als Hij*.

Niet om Hem na te doen.

Maar om Hem te weerspiegelen.

Hij zélf is en blijft het licht, alleen door Hem stralen wij. En dan zelfs als sterren (Fil. 2:15)! Jawel. Wie zal dat zomaar zeggen van zichzelf? Niemand! Maar als Jezus straalt, in ons en door ons, dan geven wij licht.

Dit geheim, wat iedereen mag weten maar niemand kan bevatten, mogen wij onder geen beding kwijtraken. *Want zo verlost God ons.*

Anders vervallen wij tot moralisme, het doen van goede werken als een soort tegenprestatie van onze kant. Maar wij belijden juist, dat Jezus ons leven is, *Hij doet ons zijn zoals Hij is*. Niet wij doen wat terug, maar Hij doet ons delen in zijn opstanding (HC zondag 17). Hij wil leven in ons (Rom. 8:10), wonen in ons hart (Ef. 3:17). Zo worden wij zijn lichaam, zijn hand, zijn stem, zijn voet. Op die manier is Jezus aanwezig in de wereld, in en door zijn gemeente, die door zijn Geest wordt beziel. Zij is de 'volheid van Hem', Jezus geeft Zich helemaal aan haar en in haar (Ef. 1:23).

Bij de viering van het avondmaal spreken wij de ondoorgrondelijke ware woorden: 'Hij in ons, wij in Hem'. Let op de wederkerigheid hierin. Je ontvangt en je geeft. Zijn leven wordt ons leven, ons leven wordt zijn leven. Wie Hem eet en drinkt, houdt op zelfstandig te bestaan. In geloof, in overgave, zul je ontdekken hoe deze werkelijkheid is.

Wie Hem eet en drinkt, wil worden als Hij.

Niet alleen vergeving ontvangen, voor je eigen behoud. Maar Jezus Christus ontvangen, en *alles wat in Hem is*: zijn Geest, zijn gezindheid, zijn manier van denken, zijn liefde tot God en tot de mensen, zijn bereidheid alles te geven, zijn trouw, enz. enz.

Dit is door en door gereformeerd, oerchristelijk. Prof. B. Holwerda, die zeker onder de ouderen welbekend is, schreef het zo: '...nu moet ik goede werken doen, Christus heeft het vuur, dat in zijn eigen hart zo laaiend brandt, ook in mijn hart geworpen. *Hij steekt mij aan met zijn eigen vlam.* (...) Dit is veel meer dan Zondag 12. Daar staat, dat ik mijzelf tot een levend dankoffer Hem offer. Maar het is nog veel schoner: ik offer mezelf niet, Christus

offert mij de Vader; en daartoe overweldigt Hij mij door zijn Geest, opdat ook ik met mijn ganse leven, met gezin en werk en alles, zou zijn tot lof van God.' ²

Schijn in mij, schijn door mij

Dan zijn we nog verre van volmaakt. Dat waren de zeven gemeenten in Klein-Azië ook. Toch worden ze getypeerd als 'kandelaar': dragers van het Licht. De bedoeling is helder en onmiskenbaar: Christus wil als het Licht door je heen schijnen, zó verlicht Hij de omgeving waar jij woont en werkt, de mensen om je heen, binnen en buiten de kerk. Terwijl jij op jouw beurt wordt verlicht door de christenen om je heen. Kunnen wij dat licht dan naar believen aan en uit doen? Deze sceptische vraag ligt er nog. Enerzijds is het antwoord: nee, uiteraard, wij doen Jezus als Licht niet aan of uit. Anderzijds is het antwoord: *ja*, want jij bent de weerspiegeling van het Licht. Als je het afschermt, alleen naar binnen laat schijnen ('onder een korenmaat'), ziet niemand het. Terwijl je voor iemand juist het licht kunt ontsteken, in een donkere tijd, door er voor hem te zijn als Jezus. Zo verstaan wordt dit lied tot een veelzeggende belofte:

*Ik wil jou van harte dienen
en als Christus voor je zijn.
Bid dat ik genade vind, dat
jij het ook voor mij kunt zijn.*

*Wij zijn onderweg als pelgrims,
vinden bij elkaar houvast.
Naast elkaar als broers en zusters,
dragen wij elkanders last.*

*Ik zal Christus' licht ontsteken
als het duister jou omvangt.
Ik zal jou van vrede spreken
waar je hart naar heeft verlangd.*

*Ik zal blij zijn als jij blij bent,
huilen om jouw droefenis.
Al mijn leeftocht met je delen
tot de reis ten einde is.*

*Dan zal het volmaakte komen
als wij zingend voor Hem staan.
Als wij Christus weg van liefde
en van lijden zijn gegaan.*

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

noten:

1. Zie het rapport van deputaten Kerkmuziek, dat aangeboden zal worden aan de Generale Synode 2008, op www.gkv.nl
2. B. Holwerda, *De dingen die ons van God geschonken zijn III*, Goes 1955, blz.95/96.

Hoe gebruikt de Geest het Woord?

Signalement van een dubbele hermeneutiek 1

Honderd jaar geleden ontstonden de eerste Pinksterkerken. Deze Pinksterbeweging wordt nu vaak aangeduid als de eerste charismatische golf. Een tweede en derde zou volgen in de jaren 60 en 80 van diezelfde eeuw. Deze laatste bewegingen willen binnen bestaande kerken 'charismatische vernieuwing' op gang brengen. Grote vraag die dan op allerlei kerken afkomt is: afwijzen of toelaten?

G. Riemer ■

De traditionele kerken in Nederland hebben zich aanvankelijk afgezet tegen de Pinksterbeweging. Dr. Bas Plaisier beleed op 15 september ter gelegenheid van 'Honderd jaar Pinksterkerken' namens de PKN schuld over de minachting waarmee deze kerken vaak bejegend zijn. "Daarmee hebben we", aldus Plaisier, "de Geest bedroefd en het werk van Christus in de weg gestaan. We hebben een antigetuienis afgegeven en het voortgaande werk van de Geest soms belemmerd." Het is goed wanneer de weg naar elkaar steeds meer geopend wordt. Ook met de bedoeling, aldus Plaisier, om naar elkaar te luisteren: "We hebben wederzijdse bemoediging nodig, de stimulans om door te gaan; het samen putten uit de schatten van het Woord en onze brede christelijke traditie."

Putten uit de schatten van het Woord

In dit artikel wil ik me concentreren op dat mijns inziens cruciale aspect van het theologische nadenken in verband met charismatische bewegingen. In het kader van 'charismatische vernieuwing' komen talloze vragen op. Grondlegend en allesbepalend is het antwoord op de hoofdvraag: *hoe gaan wij/zij om met het Woord van God?* Boven het artikel wordt de vraag iets anders gesteld: 'Hoe gebruikt de Geest het Woord?' Gereformeerde theologie heeft zich altijd sterk gemaakt met de opvatting dat de Geest *niet meer* onmiddellijk werkt. Hij gebruikt bij uitstek het Woord en de sacramenten als *middelen* om het geloof te werken en te versterken. Woord en Geest werden altijd nauw op elkaar betrokken en zó werkte de Geest een gereformeerde levensstijl, spiritualiteit en beleving. Ook charismatische christenen vinden het Woord een uiterst belangrijk middel in het werk van de Heilige Geest. De wegen gaan echter vaak uiteen wanneer duidelijk

wordt *hoe* de Heilige Geest het Woord gebruikt in het leven van charismatische christenen. Dan wordt een significant verschil duidelijk. Voordat ik u echter meeneem naar de beantwoording van deze hoofdvraag, wil ik het verstrekkende belang ervan voor gereformeerde kerken nader toelichten.

Charismatische verandering

Ook in onze kerken is de discussie over *charismatische vernieuwing* stevig op gang gekomen. Het *Nederlands Dagblad* gaf daarvoor erg veel ruimte op de opiniepagina. Congressen werden gehouden en boeken geschreven. De één heeft het over charismatische beweging, de ander heeft het liever over charismatische vernieuwing, weer een ander over geestelijke vernieuwing. Hoe je het ook noemt, het is een beweging die onrustig maakt. Ook een beweging waardoor gemakkelijk meningsverschil ontstaat. Dat kan nodig zijn en zelfs gezond, mits de liefde de toon blijft bepalen en het gespreksdoel door iedereen gedeeld wordt: samen zoeken naar Schriftuurlijke gehoorzaamheid. Het is mijn overtuiging dat veel vernieuwende inzichten het hart raken van gereformeerd kerkelijk leven. Daarom spreek ik het liefst van *charismatische verandering* van de kerken. Ik bedoel dat vooral theologisch. Charismatische vernieuwing zal op de duur tal van zaken, die wij confessioneel en theologisch als kernwaarden koesterden, anders gaan toonzetten. Over welke kernwaarden hebben we het dan? We denken aan openbaringsleer, schriftvisie, exegese, verbondsléer, heilshistorie, christologie, pneumatologie, ambtsleer, kerkleer, christelijke leven, gebedspraktijk. Is het echt zoveel en zo radicaal? Ja zeker. Alle genoemde zaken hangen met elkaar samen. Op al deze terreinen zullen zich veranderingen voordoen die uitgaan boven het niveau van

correctie of oog krijgen voor blinde vlekken. De gevolgen zijn niet marginaal maar centraal. Het zal gaan om het afstand nemen van inzichten die langs de lijnen van een bijbelse theologie zich ontwikkeld hebben. Deze inzichten werden ondermeer ontwikkeld in de beoordeling van gnostiek, montanisme en andere vormen van pseudo-apocalyptiek. Ook in het gesprek met doperdom en mystiek, piëtisme en methodisme. Deze inzichten bewijzen tot op de dag van vandaag hun waarde om charismatische 'chaos', moderne mystiek en gnostiek het hoofd te bieden.

is het echt zoveel en zo radicaal?

Wanneer gereformeerde theologen spreken over 'iets leren van het charismatische gedachtegoed' of van 'oog krijgen voor blinde vlekken' of een 'zinvolle correctie' dan doen zij er óók goed aan om in alle eerlijkheid de kerken duidelijk te maken dat men radicale veranderingen voorstaat.

Structureel charismatisch probleem

Ook ik ontken niet dat er iets te leren valt. Wie weet! Ik beweer alleen dat de theologische beoordeling (en wat mij betreft ook veroordeling) van een *structureel* charismatisch probleem niet achterwege mag blijven. Onvoldoende wordt de bron onderzocht waaruit veel charismatisch denken voortkomt. Binnen de 'mainline' Pinksterkerken is wat dat betreft trouwens wel verandering zichtbaar. Er zijn pinkstertheologen die het eigen exegetische verleden bekritisieren en waarschuwen voor bepaalde elementen van de charismatische bewegingen van de jaren 1960 en verder. Zo werd door de *General Presbytery of the Assemblies of God* in 1980 een verklaring aangenomen tégen een belangrijke stroming in de charismatische beweging². Een groot pinkstertheoloog als Gordon D. Fee is zeer kritisch en bestrijdt op niet mis te verstane wijze allerlei ontwikkelingen die zich door de '*bad hermeneutics*' binnen de charismatische beweging voordoen³. Zijn waarnemingen in eigen kring bevestigen dat charismatisch denken meermalen gepaard gaat met een probleem op het terrein van Schriftgebruik en exegese. Tegelijk is zijn persoon het bewijs dat we een grote fout maken wanneer we alles wat zich charismatisch of pentecostal noemt op één hoop gooien. Met hem stellen we vast dat structurele aandacht gegeven moet worden aan bijbelse hermeneutiek: op welke wijze worden vanuit de Bijbel de noodzakelijk geachte vernieuwingen gelegitimeerd? Ik ben van oordeel dat men zich bedient van, wat ik nu maar even noem, een 'dubbele hermeneutiek', een ambivalente kijk op de Bijbel. Deze dubbele hermeneutiek laat zich niet alleen waarnemen in de charismatische praktijk. Die wordt ook door menig charismatisch theoloog van argumenten voorzien en voorgesteld als dé wijze waarop de Heilige Geest het Woord gebruikt. Welnu, wat is

er aan de hand? En hebben ze misschien gelijk? Het antwoord op deze vragen hebben we nodig om ons standpunt te kunnen bepalen inzake 'afwijzen' of 'toelaten' of iets daartussen in.

Visie op de Heilige Schrift

Aan de basis van veel theologisch verschil ligt de visie op de Heilige Schrift. Nauw daarmee verbonden is de openbaringsleer. De artikelen 2-7 van de Nederlandse geloofsbelijdenis spreken in klare taal dat wij de Heilige Schrift aannemen als heilig en canoniek, om ons geloof daarnaar te richten, daarop te gronden en daarmee te bevestigen. In dat Woord maakt Hij zichzelf nog volkomener dan in schepping, onderhouding en regering van de wereld aan ons bekend. Deze Heilige Schrift bevat de wil van God volkomen en leert ons voldoende. De goddelijke schriften staan bóven alles, "Want alle mensen zijn uit zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelve. Daarom verwerpen wij uit de grond van ons hart alles wat met deze onfeilbare regel niet overeenkomt. Zó hebben de apostelen het ons geleerd". Het grote belang van de Heilige Schrift als zodanig staat in het charismatisch discours niet ter discussie. Echter. We worden door charismatische vernieuwers opgeroepen om open te staan voor bijzondere openbaring *buiten de Schrift om*. Daarbij wordt meestal direct gesteld dat deze bijzondere openbaring wel aan Gods Woord getoetst moet worden. Maar op het grondvlak van het kerkelijk leven komt stelselmatig het gezag van de Heilige Schrift onder druk te staan. Dat is onver-

twee zaken die als tweecomponentenlijm de kerken vastlijmen op haar fundament

mijdelijk. Directe ingevingen van de Geest door dromen, visioenen, stemmen, ingevingen of engelen krijgen in de praktijk meer gezag dan de normale uitleg van Gods Woord. Directe ingevingen laten zich niet gemakkelijk toetsen of corrigeren. Als gereformeerden blijven wij de genoegzaamheid van Gods Woord beklemtonen. *Sola Scriptura*. Maar daarmee zeg je nog niet genoeg. Dat is één component van de schriftvisie. De andere is: een verantwoorde en consistente methode om de Bijbel te lezen en te verstaan. Dat heet *hermeneutiek*. Het zijn deze twee zaken die naar mijn overtuiging als tweecomponentenlijm de kerken vastlijmen op haar fundament. Overigens niet statisch, maar dat is een ander verhaal. We willen nu inzoomen op die éne component, die we *hermeneutiek van de Bijbel* noemen. Eerst op onze eigen visie wat dat betreft, dan beschrijvend en toetsend wat we in de titel van dit artikel noemden de '*dubbele hermeneutiek*' die we in veel charismatisch gedachtegoed menen aan te treffen.

Bijbelse hermeneutiek

Over de gereformeerde opvatting kan ik kort zijn. Ik mag er vanuit gaan dat de lezers van dit blad daarmee vertrouwd zijn.⁴ Onze hermeneutiek annex exegetische methode legt grote nadruk op de erkenning dat de Bijbel één geheel vormt. Door God gegeven als bronboek om hem te kennen in de laatste dagen. Dat zijn de dagen nadat hij zich bekend heeft gemaakt in zijn Zoon en nadat de Geest de apostelen geleid heeft in de volle waarheid. Alles wat wij moeten weten tot onze zaligheid is dus geopenbaard en wordt ons in het geheel van de Bijbel meegegeven totdat Hij komt. Dán zal de kerk ten volle kennen. Een ander belangrijk gereformeerd inzicht is dat deze Bijbel heilshistorisch gestructureerd is. Verantwoorde uitleg is die uitleg die rekening houdt met deze heilshistorische structuur. De betekenis (en de toepassingsmogelijkheid) van een teksteenheid wordt afhankelijk gemaakt van de eerste betekenis dáár en toen, in die fase van de heilshistorie, in die specifieke setting. Het bepalen van die eerste betekenis vereist een set aan exegetische vaardigheden. We noemen hier alleen het onderscheiden van literaire genres, het kennen van grondtalen, het kennen en verdisconteren van de Bijbel als geheel in het verstaan van een teksteenheid.

Deze exegetische inzichten zijn in de loop van de geschiedenis steeds verder ontwikkeld. We leerden ons afzetten tegen biblicisme en fundamentalisme, maar ook tegen schriftkritiek en historische kritiek (waar tegelijk ook veel goeds te halen valt). We leerden dat de Bijbel zich lang niet altijd gemakkelijk vertolken laat in een bepaalde tijd en situatie. We leerden wat dat betreft ook van veel fouten die gemaakt zijn. Daarom investeren we nog altijd veel in een verantwoorde methode omdat we geloven dat het levende Woord van God door de Schriften heen naar ons toekomt. Zo blijft dat Woord de kerk nabij. Niet opgesloten in de Schrift, niet ver weg gebleven in een geschiedenis van duizenden jaren terug, maar door de verantwoorde verkondiging en toepassing ons nabij gebracht, in ons hart en in onze mond gelegd. In die weg horen wij de stem van de levende God vandaag.

we leerden wat dat betreft ook van veel fouten die gemaakt zijn

Die hermeneutisch-exegetische weg, hoezeer ook steeds weer opnieuw theologisch ter discussie gesteld, bepaalde het kader en de ijkpunten voor het christelijke leven. Het is overtuiging dat in dit alles de Heilige Geest aan het werk is. Hij is het die mensen aanstelt om te onderwijzen en te verkondigen en om de waarheid van het Woord (dat is de waarheid van Christus) te bewaren.

Charismatische hermeneutiek

Maar hoe staat het met de charismatische opvatting? Is er wel sprake van dé charismatische hermeneutiek? Is er wel dé charismatische theologie? Er zijn wereldwijd talloze charismatische bewegingen, groepen en theologen. Een enorme diversiteit aan vorm en inhoud. Is het mogelijk dat de Geest zoveel verschil teweeg brengt? Of is dat, behalve door context en cultuur, veroorzaakt door de wijze

waarop mensen het Woord van God gebruiken? Is daar een patroon in waar te nemen dat verschil en geen eenheid teweeg brengt? Ik denk inderdaad dat op het grondvlak van charismatisch geloven en leven de broeders en zusters gestimuleerd en getraind worden in een manier van omgang met de Bijbel die gemakkelijk leidt tot groot verschil. En tot teleurstelling, willekeur, misbruik en dwaling.

Om dit patroon zichtbaar te maken, zal ik in een volgend artikel het zogenaamde *rhema*-argument voor het voetlicht brengen. Dat doe ik omdat dit argument mijns inziens karakteristiek is voor 'charismatisch bijbelgebruik'. Ook in Nederland wordt het al regelmatig gehoord. Het *rhema*-argument is gebaseerd op het charismatisch-theologische onderscheid tussen *logos* en *rhema*, twee Griekse termen voor 'Woord' in de Bijbel. Volgens deze charismatische leer "verwijst *logos* naar het geschreven objectieve Woord van God, terwijl *rhema* wordt verstaan als een door de Geest beademd woord van God. Onder leiding van de Heilige Geest wordt een *logos*woord een *rhema*woord, dat een verborgen boodschap in een objectieve tekst openbaart."⁵ Ik kom daar volgende week op terug. Nu al vast dit: op grond van dit onderscheid ontstaat een m.i. onmogelijke en ontoelaatbare *dubbele hermeneutiek*. Ontoelaatbaar - omdat het de weg baant voor ongeoorloofd verschil in het Koninkrijk van God en voor vrij en ongecontroleerd bijbelgebruik. De Bijbel (ver)wordt tot een verzameling woorden die als *mantra's* gebruikt kunnen worden. Daar is de Bijbel niet voor bedoeld. En de God van de Bijbel is geen speeltuig van de menselijke geest.

G. Riemer is docent missiologie bij het IRTT (Intercultural Reformed Theological Training), de trainingsafdeling van De Verre Naasten. Ook is hij de schrijver van Indonesische theologie bij Litindo.

Noten:

1. Zie John. F. MacArthur, *Charismatic Chaos* - Michigan 1992.
2. *The Believer and Positive Confession, an official statement by the General Presidency of the Assemblies of God on August 19, 1980.*
3. Gordon D. Fee ontwikkelde een indrukwekkende hermeneutiek om de zwak ontwikkelde Pentecostale hermeneutiek op niveau te brengen. Hij zegt bijvoorbeeld: "Pentecostals, in spite of some of their excesses, are frequently praised for recapturing for the church its joyful radiance, missionary enthusiasm, and life in the Spirit. But they are at the same time noted for bad hermeneutics. () Their attitude toward Scripture regularly has included a general disregard for scientific exegesis and carefully thought-out hermeneutics. In fact, hermeneutics has simply not been a Pentecostal thing... It is probably fair - and important - to note that in general the Pentecostals' experience has preceded their hermeneutics" in *Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics* [Peabody, 1991] 83, 85-86. Zie ook Gordon. D. Fee, *The Disease of the Health and Wealth Gospels* (Regent College Publishing, 1985) en F. Wisselink in *Geestrijk leven - Goed bijbellezen, hoe doe je dat?* Barneveld 2006, pag. 85).
4. Zie anders Dr. J. van Bruggen, *Het kompas van het christendom - ontstaan en betekenis van een omstreden Bijbel* (Kampen 2002). Voor een kort overzicht: F. Wisselink, *Goed bijbellezen, hoe doe je dat?* in H. ten Brinke, J.W. Maris e.a. *Geestrijk Leven* (Barneveld 2006). Zie ook *The Candlestand Statement* art. 1-12 (www.candlestand.nl).
5. Ik citeer hier uit een bespreking van *Draw Me Close, An ethnography of experience in a Dutch charismatic church* (proefschrift van Peter G.A. Versteeg) door B. Wallet in het *Friesch Dagblad* van 2 mei 2002 (via website). Het *rhema*-argument wordt wereldwijd in charismatische kringen gehoord. Ik zie het als kenmerkend voor een vrije manier van omgang met de Bijbel. Ook in Nederland komt het voor, al wordt het onderscheid tussen *rhema* en *logos* niet altijd als argument aangevoerd. Benny Hinn (onlangs nog door duizenden mensen bezocht in Ahoy in Rotterdam) komt uit de kring Noord-Amerikaanse voorgangers die de *rhema*-gedachte ontwikkeld hebben.

Ben ik nog altijd uit op elk kwaad?

Reactie op Dr. P.L. Voorberg

Dr. P. L. Voorberg heeft bij zijn proefschrift dat hij verdedigde aan onze Theologische Universiteit de stelling gevoegd: 'Het geweten van een christen overdrijft als het hem aanklaagt dat hij nog altijd uit is op elk kwaad (zie antwoord 6o HC.)'. Hij heeft deze stelling in een artikel nader toegelicht, omdat het gestelde bij de promotie niet ter sprake is gekomen.¹

A.N. Hendriks ■

De aanklacht in antwoord 6o HC

Voorberg verdeelt de aanklacht van het geweten van de gelovige, zoals de Heidelberger in antwoord 6o daarvan spreekt, in drieërlei aanklacht:

1. ik heb tegen al Gods geboden zwaar gezondigd;
2. ik heb niet een van Gods geboden gehouden;
3. ik ben nog altijd uit op elk kwaad.

Met de eerste twee heeft hij geen moeite: 'Het lijkt me dat aanklacht 1 en 2 niet voor tegenspraak vatbaar zijn'. Maar met de derde zit het anders. Hij meent dat je beslist niet kunt zeggen dat een bekeerd kind van God nog altijd uit is op elk kwaad. 'De wedergeboren mens wordt zo door de Geest bewerkt (antwoord 8 HC) dat hij *niet* meer uit is op elk kwaad'. De derde aanklacht van antwoord 6o moet dan ook niet gelezen worden als een *feit*, maar als iets dat ons geweten *ten onrechte* naar voren kan brengen, en dat krachtig tegenspraak verdient. De Geest boekt in de wedergeboorte positieve resultaten. De bekeerde mens is daarom niet meer uit op elk kwaad. 'Ons geweten moet in dit opzicht krachtig worden tegengesproken'. Het komt mij voor dat Voorberg allereerst de bedoeling van de Heidelberger hier geen recht doet. Het lijkt me op voorhand al vreemd, wanneer de eerste twee aanklachten wel grond hebben in het leven van Gods kinderen, maar de derde niet. De Catechismus geeft geen enkele aanwijzing dat hij op dit punt *verschil* maakt in wat ons geweten naar voren brengt. Maar een belangrijker argument om Voorbergs stelling te weerspreken, is wat wij vinden in het bekende Schatboek van Ursinus, de man die geen gering aandeel had in de opstelling van ons leerboek².

Bij aanklacht 1 en 2 wordt verwezen naar Romeinen 3:9,10 en Jak.2:10. Bij aanklacht 3. verwijst het Schatboek naar Romeinen 7:15-23 en Galaten 5:17. In de eerst geciteerde schriftplaats horen we over de *blijvende* tweespalt in het leven van de bekeerde Paulus.

En in Galaten 5:17 zegt Paulus dat het vlees *begeert* (tegenwoordige tijd!) tegen de Geest. Deze verwijzingen zijn veelzeggend. Het gaat in antwoord 6o niet om ongegronde aanklachten van ons geweten, maar om zaken die ons geweten *met recht van spreken* naar voren kan brengen. Er is een blijvende tweespalt en het vlees begeert tegen de Geest, ook al mag men zich een gelovig kind van God weten!

Het Schatboek zegt niet dat de aanklachten eigenlijk onjuist zijn en krachtig weersproken moeten worden. Het zegt: 'Daar gaat de troost (op) aan, wanneer de verslagen en gebroken mens deze inspraak hoort en ontvangt. Dan mag hij vrij spreken en antwoorden op de klachten van zijn consciëntie en op de aanvechting van de satan: *Het is waar*, ik ben zondaar en heb de eeuwige dood verdient, maar dit troost mij en ik ben verzekerd dat de genadige God met mij vrede heeft gemaakt en verzoend is door Christus³.

En wanneer de aanvechting klinkt: Al is het zo dat Christus voor u betaald heeft en dat u door het geloof met zijn gerechtigheid bent bekleed, 'zo kunt u immers niet loochenen dat u nog het verdorven vlees omdraagt en nog vele kwade genegenheden en het zondige zaad in u overig hebt', dan *weersprekt* het Schatboek deze toestand van de bekeerde mens niet, maar wijst op deze troost dat ons ook Christus' heiligheid is toegerekend en daardoor 'de overige gebreken' bedekt zijn.

Wanneer wij antwoord 6o lezen overeenkomstig de *bedoeling* van de opstellers, dan gaat het ook bij aanklacht 3 niet om een ongegronde

constatering van ons geweten, maar om iets dat *waar* en *werkelijk* is in het leven van christgelovigen. Het is blijkens het Schatboek ook niet iets dat krachtig weersproken en als vals ontmaskerd moet worden, maar iets waartegen Gods kinderen naar de troost van het evangelie van de rechtvaardiging mogen grijpen. Ons geweten heeft geen ongelijk, het wijst terecht de nood van ons leven voor Gods aangezicht aan. Maar juist *in* die nood is daar het wonder van het woordje *'toch'*: 'toch schenkt God mij... de volkomen voldoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus'!

Tegenstrijdigheid?

Maar zo zijn we nog niet klaar met wat dr. Voorberg naar voren brengt. Laat dit de bedoeling van de Catechismus zijn, dan blijft de vraag: stelt ons leerboek het hier niet te zwart voor? Voorberg meent van wel. Wanneer het in aanklacht 3 gaat om een gegronde bedenking, dan is hier sprake van *overdrijving*. Het is volgens Voorberg niet waar dat er inwendig bij de gelovigen niets verandert en dat zij nog evenzeer uit zijn op elk kwaad als voor hun bekeering. De Heilige Geest boekt ook resultaten in ons hart, in onze gedachten en begeerten. We moeten dan ook vasthouden: 'De wedergeboren mens wordt zo door de Geest bewerkt (antwoord 8 HC) dat hij *niet* meer uit is op elk kwaad'.

Wanneer de bedoeling van antwoord 6o is zoals we ontdekten in het Schatboek, dan staan we inderdaad voor de vraag, hoe is aanklacht 3 te rijmen met het vernieuwende werk van de Geest waarvan de Heidelberger op verschillende plaatsen getuigt? De Geest immers maakt ons van *harte* bereid om voortaan voor Christus te leven (antw. 1). Door Christus' kracht wordt onze oude mens gedood, opdat de slechte begeerten van het vlees in ons niet meer regeren (antw. 43). Door zijn Geest vernieuwt Christus ons tot zijn beeld (antw. 86).

Voor al antwoord 8 lijkt aanklacht 3 te weerspreken: we zijn uit op elk kwaad '*behalve*, wanneer wij door de Geest van God opnieuw geboren worden'. Dit antwoord lijkt onverenigbaar met wat ik aangaf als de oorspronkelijke bedoeling van antwoord 6o.

Uit op elk kwaad... ja, dat geldt zolang een mens niet innerlijk door de Geest veranderd is. Wanneer de Catechismus dan toch weer het 'uit zijn op elk kwaad' als een gegronde aanklacht van het geweten van een bekeerde opvoert, spreekt hij dan zichzelf niet tegen? Onze vaders dachten natuurlijk ook na. Als hier sprake zou zijn van een tegenstrijdigheid binnen de Heidelberger, dan had men natuurlijk al eerder alarm geslagen. Zij hebben dat niet gedaan, omdat van een echte tegenstelling hier geen sprake hoeft te zijn.

Naar mijn mening is het goed hier te luisteren naar Jeremias Bastingius, de leerling van de opstellers van onze Catechismus, Ursinus en

Olevianus, die in 1588 een zeer geprezen catechismusverklaring het licht deed zien.⁴ Hij volgt zeer nauw het Schatboek en zegt met betrekking tot de aanklachten waarover antwoord 6o spreekt: 'Vooreerst wort in deser beschrijvinge aengheroert, hoedanich wy *van naturen*, ende *van onsen wegen* zijn...'; 'Ende dit wort so duytlc wtgedruct, opdat wy *ons seluen kennende*, den deerlicken standt (*daer in wy van onser naturen wegen steken*) te meer bedencken souden...'⁵

Bastingius wijst ons de weg naar de oplossing van de schijnbare tegenspraak. In aanklacht 3 gaat het er om hoe wij *van nature* voor Gods aangezicht zijn. Al heeft de Geest ons veranderd, nog altijd is er 'mijn zondige aard, waartegen ik mijn leven lang moet strijden' (antw. 56) en 'de slechtheid in ons' waarvoor we steeds weer vergeving moeten vragen (antw. 126). Onze 'oude mens' *wordt* gelukkig wel gekruisigd, gedood en begraven, maar *is* nog niet tot zwijgen gebracht (antw. 43). Het is die 'oude natuur' waarover aanklacht 3 het heeft. Die verdorvenheid waaruit ook bij Gods kinderen de zonde 'ontspringt als opwelend water uit een giftige bron', en hen doet 'zuchten van verlangen uit het lichaam, dat in de macht van de dood is, verlost te worden' (art. 15 NGB).

Hoe meer ik op antwoord 6o tuur, hoe fijnzinniger ik het vind. Hier klopt het hart van de Reformatie, ook wat betreft de bevinding van Gods kinderen. Als zij voor de Here hun tekort en hun zware zonden belijden (aanklacht 1 en 2), moet het ook altijd weer komen tot de erkenning dat zij van nature niet deugen, kunnen zij niet zwijgen over de 'slechtheid' die van jongsaf in hen is (aanklacht 3). Je ziet daar zo'n prachtig voorbeeld van bij David in Psalm 51. Hij belijdt zijn zonde, maar hij blijft niet staan bij het kwaad dat hij bedreef. David grijpt terug naar wat artikel 15 NGB *de erfzonde* noemt, de verdorvenheid die ons van ons prilste begin aankleeft: 'Zie, in ongerechtigheid ben ik geboren, in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen'. En hij smeekt om 'een rein hart'.

De aanklachten van antwoord 6o zijn duidelijk een echo van wat wij in Psalm 51 horen.

Ze doen recht aan wat Calvijn in zijn commentaar bij deze psalm aantekent: er is geen welbewuste belijdenis van onze zonde, tenzij wij tegelijk de verdorvenheid van ons hart voor de Here uitspreken. Wanneer Gods kinderen zich voor Gods rechterstoel geplaatst zien, kan het niet anders dan dat zij ook spreken over hun *verdorven aard* en beseffen hoezeer de zonden die zij doen, voortkomen uit de zonde die hun aangeboren is (vgl. antw. 10 HC).

Zij weten dat de Here Zich ook over die laatstgenoemde zonde 'verschrikkelijk vertoort' (antw. 10 HC). Daarom heeft hun geweten het ook daarmee te kwaad, wanneer zij zich afvragen: hoe kan ik voor God bestaan, hoe kan ik ooit voor zijn rechterstoel vrijuit gaan?

In aanklacht 3 is ons geweten niet bezig met

een valse aanklacht, maar met een aanklacht die reëel is en thuis hoort, wanneer Gods kinderen met het heilig recht van de Here te maken krijgen. Ons leerboek 'falsifieert' (zo Voorberg) de aanklachten niet, maar verkondigt ons het 'toch' of nog sterker het 'nochtans' (oude tekst) van het evangelie van de vrij-spraak!

Onze zondige aard blijft

De moeite die dr. Voorberg heeft met aanklacht 3 kan voor een groot gedeelte weggenomen worden door in het voetspoor van Bastingius haar zo te lezen: 'dat ik *van nature, krachtens mijn zondige aard* nog altijd uit ben op elk kwaad'. Het is mijn overtuiging dat de Heidelbergse het zo bedoelt. Overigens blijft er dan nog wel de vraag: doet de Catechismus hier toch niet tekort aan het *hartvernieuwend* werk van de Geest? Schept Hij ons niet 'een rein hart' en geeft Hij ons niet in ons binnenste 'een vaste geest'?

(vgl. Ps. 51:12)? Heiligt Hij ook niet onze verlangens en begeerten? En buigt Hij onze wil niet tot het goede?

Dat is zeker het geval. Maar ook is waar wat de Dordtse Leerregels zeggen: degenen die God door de Heilige Geest opnieuw doet geboren worden, 'verlost Hij wel van de tirannie en sla-vernij van de zonde. Maar Hij verlost hen in dit leven niet helemaal van het vlees en het lichaam der zonde' (V,1). De Leerregels verwijzen bij het laatste naar Romeinen 7:21-24, het schriftgedeelte waar Paulus ons leert hoe-zeer ook bij de bekeerde 'de oude mens' zich nog roert.

De apostel wil het goede, maar hij doet waar hij een afkeer van heeft. Het eerste is vrucht van de Geest, het tweede bewerkt 'de zonde die in mij woont'. Het is 'het vlees' dat Paulus tot het verkeerde brengt. En dat doet hem uitroepen: 'ik weet dat in mij, dat wil zeggen in mijn vlees, geen goed woont' (vers 17). Dat 'vlees' is Paulus' oude mens, zijn zondige aard, Paulus naar zijn 'oude natuur'. Die oude natuur is nog altijd uit op elk kwaad. Vandaar dat Paulus elders schrijft: 'Want het *begeren* van het vlees gaat in tegen de Geest...' (Gal.5:17).

Al heiligt de Geest onze gedachten en verlangens, er blijft nog onheilig begeren in ons, doordat wij in dit leven niet *helemaal* (wat iets anders is dan: helemaal *niet!*) van onze zondige aard verlost worden. De Heidelbergse spreekt dan ook over een gedood *worden* van onze oude mens (antw. 43).

Hoe wij hier moeten spreken, kunnen we van Paulus in Romeinen 7 leren. Hij zegt niet zonder meer dat in hem als gelovige geen goed woont, maar hij corrigeert zichzelf als het ware door eraan toe te voegen: 'in mij, *dat wil zeggen in mijn vlees*'. Daarmee beperkt Paulus het 'in mij'. De apostel zou het vernieuwende werk van de Geest tekort doen, als hij die beperking niet aanbracht. Zoals hij omgekeerd de zonde

die in hem woont, serieus neemt door eveneens beperkend te schrijven: '*naar de inwendige mens* verlustig ik mij in de wet Gods', daarbij ruimte latend voor de andere macht ('wet') die in zijn 'leden' strijd voert.

Ik stem dr. Voorberg toe: je kunt niet ongenueanceerd van de bekeerde mens zeggen: hij is uit op elk kwaad. Maar je kunt en moet het wel zeggen op de manier van Paulus: ik, *dat wil zeggen mijn vlees* is nog altijd uit op elk kwaad. Zo wil mijns inziens de derde aanklacht in antwoord 3 verstaan worden. A. de Reuver merkt op dat in Zondag 23 hier een aspect aan de orde komt 'dat juist zo door en door luthers van gehalte is': de notie van het *simul iustus et peccator*, tegelijk rechtvaardig en zondaar.⁶ Ik zou (met dr. Voorberg, denk ik) die notie graag in onze vroomheid willen houden. Daarvoor is nodig dat ons geweten ons steeds weer voorhoudt: 'hoedanich wy van naturen, ende van onsen wegen zijn', om nog eens met Bastingius te spreken.

Zo blijven wij bij het gebed dat Luther ons leert bij zijn uitleg van de vijfde bede: 'O Vader, troost ons in ons geweten nu en in ons levens-eind; vanwege onze zonden en uw gericht zijn wij zeer verschrikt. Geef ons hart uw vrede, zodat wij uw gericht toch met vreugde verwachten kunnen'.⁷

Dr. A.N. Hendriks is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort-Centrum.

Noten:

- 1) Vgl. P. Voorberg, 'Nog altijd uit op elk kwaad...', *De Reformatie*, jrg. 82, p. 694v.
- 2) Het Schatboek is niet van Ursinus zelf, maar geeft het onderwijs van Ursinus weer. Ik citeer uit *Schatboek der Verklaringen over den Nederlandschen Catechismus*, ed. Joan van den Honert, Gorinchem 1736. De citaten heb ik in het Nederlands van nu weergegeven.
- 3) *Schatboek*, p. 628.
- 4) Ik citeer uit Hieremias Bastingius, *Verclaringe op den Catechisme der Christelicker Religie*, ed. F. L. Rutgers, Amsterdam 1891.
- 5) Hieremias Bastingius, *a.w.*, p. 277.
- 6) A. de Reuver, 'De Augsburgse Confessie en de Heidelbergse Catechismus - Een kritische vergelijking', *Theologia Reformata*, jrg. 49, p. 352.
- 7) Geciteerd bij F. van der Pol, 'Het wonder van de vergeving. Luther over zonde, schuldbelijdenis en vergeving', in: J. W. Maris en F. van der Pol, *De zonde uit beeld. Bijbels schuldbesef en modern levensgevoel*, Barneveld (1994), p. 52.

Van de redactie:

In het volgende nummer plaatsen wij de reactie van dr. Voorberg in een 'weerwoord'

Gereformeerd Kerkboek 51: O hemels licht dat mijn bestaan doorschijnt

lied van de week

Het lied van deze week is de bewerking die Ria Borkent maakte van de lofzang van Simeon.

Het lied is afkomstig uit het kerstatorium *Licht voor de wereld*, een samenwerkingsproject van Dirk Zwart en Ria Borkent uit 2001. In Ria Borkents haar bundel *Zing met de hemelboden*, 117 kerkliederen voor gemeente en cantorij uit 2003 werd het lied vervolgens ook opgenomen.

J. Smelik ■

Lofzang van Simeon

Binnen onze traditie is de lofzang van Simeon, een van de nieuwtestamentische cantica, vooral verbonden met kerstfeest: het lied wordt in de berijming van het achttiende-eeuwse kunstgenootschap 'Laus Deo, Salus Populo' met name gezongen in de kerstperiode. En natuurlijk is dat een hele goede mogelijkheid. Simeons canticum is per slot van rekening ontstaan toen het kind Jezus door zijn ouders in de tempel te Jeruzalem binnengedragen werd. Dat gebeurde toen de 'dagen van de reiniging' voorbij waren. Daaruit is af te leiden dat het op dat moment in elk geval veertig dagen geleden was dat Jezus geboren werd. De reinigingsperiode bij de geboorte van een jongetje was namelijk veertig dagen. Wanneer Jozef en Maria het kind de tempel binnendragen, ontmoeten ze daar Simeon, die het kind in zijn armen neemt en God looft in een lied.

Dat lied heeft rond 800 na Christus een vaste plek gekregen in de getijdendiensten, en wel in de zogeheten *completen* (het nachtgebed). In de zestiende eeuw werden zowel binnen de lutherse als gereformeerde reformatie berijmingen van Simeons lofzang gemaakt. Luther, die Simeons lofzang dagelijks als monnik gezongen had in de getijden, maakte het lied 'Mit Fried und Freud ich fahr dahin'.

In zijn eerste kerkboek, *Avlcyns pseaulmes et cantiques* uit 1539, nam Calvijn een berijming van Simeons lofzang op. Het staat wel vast dat dit lied destijds in de Franstalige gereformeerde gemeente een vaste plek in de avondmaalsliturgie had. Het werd gezongen na de avondmaalsviering (en vóór de afsluitende zegen in de dienst). Dat geeft dus een intrigerende diepere lading aan de woorden uit het lied 'want mijn ogen hebben uw heil gezien'. Hoe dan ook, later verscheen binnen de Frans-

gereformeerde reformatie een andere berijming, waarvoor in 1547 een nieuwe melodie gepubliceerd werd. Via Petrus Datheens kerkboek is die Geneefse versie van Simeons lofzang in de Nederlanden terechtgekomen. Sinds 1773 kennen we het lied in de versie van het hierboven al genoemde Amsterdamse kunstgenootschap.

Die berijming is m.i. aan vervanging toe, omdat hij taalkundig toch wel erg verouderd is; vooral couplet 2 met de elisies in regel 4 en 5: "terwijl 't het blind gezicht van 't heidendom verlicht" verdienen bepaald niet de schoonheidsprijs. Een goed alternatief zou de versie van Tom Naastepad zijn, die eveneens twee coupletten telt en de Geneefse melodie gebruikt.

Parafrase

Nu zou je kunnen zeggen dat het lied van deze week, de versie van Ria Borkent, ook een goed alternatief is. En in zekere zin is dat ook zo. Persoonlijk vind ik het een van de betere liedteksten van Borkent. Maar het lied is een parafrase en geen berijming van Simeons canticum. Het beschikken over een kernachtige berijming in twee coupletten op de bekende melodie van Louis Bourgeois blijft dus wenselijk.

Dat Ria Borkent koos voor een parafrase van de lofzang van Simeon, maakte het wel mogelijk om elementen aan het lied toe te voegen, die binnen het geheel goed functioneren. Om een paar voorbeelden te noemen: in couplet 1, regel 4 wordt gerefereerd aan de bekende tekst uit Psalm 118:26 "Gezegend wie komt met de naam van de HEER" (vgl. Marcus 11:9). In couplet 5, regel 1 klinken de woorden uit Jesaja 40:1 ("Troost, troost, mijn volk") en het hele laatste couplet is gebaseerd op Numeri

6:24-26, de bekende priesterzegen waarmee onze kerkdiensten eindigen. In couplet 2 verwijst de tortelduif naar het offer (een koppel tortelduiven of twee gewone duiven) dat Maria en Jozef brachten toen zij Jezus aan God wijdden. Het offer van twee tortel- of gewone duiven was het offer dat arme mensen brachten. In Leviticus 12 lezen we over het offer dat een kraamvrouw diende te brengen na de periode van haar reiniging: "Als ze zich geen ram kan veroorloven, moet ze twee tortelduiven meebrengen of twee jonge gewone duiven, één als brandoffer en één als reinigingsoffer. De priester voltrekt voor haar de verzoeningsrite en zij is weer rein" (Lev. 12:8). Juist de genoemde inhoudelijke toevoegingen maakt duidelijk dat het lied zeker een goede aanvulling is naast de berijming van Simeons lofzang. Maar omdat de parafrase van Borkent heel duidelijk refereert aan de historische context waarbinnen Simeons canticum ontstaan is (c.q. de wijding van het kind Jezus in de tempel), is het lied minder geschikt om te functioneren als afsluiting van een avondmaalsviering.

De tekst, die verder voor zichzelf spreekt, kent mooie momenten, zoals de versregels 'mijn ogen als vensters naar het oosten' (daar komt de zon immers op) en 'Zijn naam is tot schandaal en eeuwig leven'.

Melodie

De melodie is een karakteristieke Dirk Zwart-melodie in de stijl van de 'Amsterdamse school' van Huijbers, Oomen en Löwenthal: brede, vocaal gedachte romantische melodieën die op een gezonde manier nadrukkelijk appelleren op het gevoel.

De melodie heeft een opvallend grote omvang: de laagste toon is een bes in het klein octaaf (de eerste noot) en de hoogste een es in het tweegeestreept octaaf. Daarbij valt ook op dat de melodie laag begint en in de eerste twee regels een doorgaans stijgende beweging maakt naar het hoogtepunt in regel 3. Het lijkt mij een doeltreffende wijze om de opgang van het licht hoorbaar te maken.

Dr. Jan Smelik is hymnoloog-musicoloog en woont te Steenwijk.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis, coördinator
'Achtergronden'

EINDREDACTEUR:

Dr. A.L.Th. de Bruijne

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, coördinator 'Meditatief',
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, coördinator 'Kerkelijk leven'
en 'Wandelen met God',
Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert, coördinator
'Samenleving'.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, coördinator 'Opvoeding en
onderwijs', J.M. de Jong, rubriek 'Kunst',
Ds. G. Riemer, coördinator 'Van binnen
naar buiten', Dr. J. Smelik, rubriek 'Kerk
en muziek', Drs. H. Veldman, rubriek
'Kort historisch'.

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636
Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.

Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient
1 maand voor aanvang van het nieuwe
abonnementsjaar schriftelijk of per
e-mail te geschieden (voor 1 december).

De Reformatie is op Daisy cd-
rom verkrijgbaar bij de Chr.
Blindenbibliotheek voor blinden
en slechtzienden.
Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

Veenendaal-Oost - beroepen: J. Holtland te Zeewolde
Roden - beroepen: D. de Jong te 's-Gravenhage-Zuid/Rijswijk
Ede-Zuid - beroepen: J.M. van Leeuwen te Spakenburg-Zuid (miss. dienst te Congo)
Langerak (ZH) in samenwerking met Hardinxveld-Giessendam: H.J. Lopers te Nieuwegein

Lemele-Lemelerveld - beroep aangenomen: kand. A.M. Postma te Alkmaar

Persberichten

Op **17 januari 2008** hoopt ds. H.W. van Egmond een lezing te houden over 'Het Heilig Avondmaal en onze kerken'. Het avondmaal is van grote betekenis voor het leven van christenen. Ons geloof wordt erdoor versterkt en de gemeenschap gebouwd. Een belangrijke vraag daarbij is hoe wij aan de maaltijd van Christus deelnemen. En wie daartoe gerechtigd zijn. Mogen en kunnen ook niet-leden en niet-gereformeerden daaraan deelnemen bijvoorbeeld? Ds. Van Egmond zal aan deze en andere vragen aandacht geven. De avondlezing wordt gehouden in het kerkgebouw 'De Fontein', De Kolken 89, **Drachten** en is georganiseerd door de Friese studiegroep Kerkelijke Ontwikkelingen. Aanvang 20.00 uur. Er is gelegenheid om vragen te stellen.

advertenties

ELISABETHBODE

blad voor het leven

*Elisabethbode, al 75 jaar
blad voor het leven!*

Profiteer van
de jubileumaanbieding
en krijg het luisterboek
van André F. Troost
cadeau

☐ **Ja,** ik neem een jaarabonnement op de **Elisabethbode** (min. 1 jaar, 26 nrs), betaal € 29,50 en ontvang als **welkomstgeschenk gratis** het luisterboek **Om stil te worden** van André F. Troost*

* ACTIE GELDIG T/M 31 JANUARI 2008

NAAM EN VOORLETTERS _____ M/V

ADRES _____

PC/WOONPLAATS _____

TELEFOONNUMMER _____

☐ IK ONTVANG EEN ACCEPTGIRO (€ 1,15 TOESLAG)

☐ IK MACHTIG EB MEDIA OM HET VERSCHULDIGDE BEDRAG AF TE SCHRIJVEN VAN MIJN

(POST)BANKREKENING: [] [] [] [] [] [] [] [] [] []

DATUM _____

HANDTEKENING _____

BON VERZENDEN NAAR EB MEDIA, POSTBUS 2101, 7420 AC DEVENTER

ELB-REF0712

Zit u steeds met uw maag in de knoop?

Bel de MaagInfolijn!

0900 - 20 25 625
(22 cent per minuut)

**MAAG
LEVER
DARM**
STICHTING

samen leven in Gods wereld

de verre naasten

www.deverre naasten.nl
 038 4370410
 postbank 363600, Zwolle